

Nr 2

Trafikutskottets betänkande med anledning av propositionen 1975: 1 såvitt avser utgifterna på kapitalbudgeten för budgetåret 1975/76 inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde jämte motioner

1. **Investeringsplan för kommunikationsverken m. m.** Regeringen har i propositionen 1975: 1 bilaga 8 (kommunikationsdepartementet, s. 210—214) lämnat en sammanfattande redogörelse för kommunikationsverkens investeringar, avseende postverkets, televerkets (exkl. rundradio), statens järnvägars och luftfartsverkets fonder samt statens vägverks förädlingsfond, sjöfartsverkets fond och fonden för Södertälje kanalverk.

Den för budgetåret 1975/76 förordade investeringsverksamheten framgår av följande sammanställning. Som jämförelse har i denna även upptagits beloppen för den hösten 1974 beräknade förbrukningen under budgetåret 1974/75.

Av sammanställningen framgår även beräkningen av de för investeringarnas genomförande erforderliga beloppen. Siffrorna anges i milj. kr.

	1974/75	1974/75	1975	1975/76	1975/76	1975/76
	Anslag	Hösten 1974 beräknade investeringsutgifter	Beräk-nad behållning d. 30/6	Av verken plane-rade investe-rings-utgifter	Av depar-tements-chefen beräknade investe-rings-utgifter	För-ordade anslag
Postverket	71,8	70,0	6,0	35,3	23,6	20,0
Televerket exkl. rundradio	833,8	786,0	103,6	811,5	797,5	773,7
Statens järnvägar	452,8	422,3	39,3	610,0	480,0	488,7
Luftfartsverket	167,2	168,4	22,2	288,2	280,0	286,0
Vägverket	55,8	56,2	5,6	91,0	65,0	65,9
Sjöfartsverket	69,2	72,7	0,1	91,6	66,8	73,4
Södertälje kanalverk	8,7	15,2	—	8,0	8,0	8,0
Summa	1 659,3	1 590,8	176,8	1 935,6	1 720,9	1 715,7

Motionen

I motionen 1975: 585 av herrar Strindberg (m) och Nordgren (m) hemställs att riksdagen beslutar att anslagsramen för kommunikationsdepartementets kapitalbudget minskas med 171 milj. kr. i förhållande till regeringens förslag.

Utskottet

Enligt den av 1974 års riksdag ursprungligen godkända planen för investeringarna inom kommunikationsverkens fonder beräknades den totala medelsförbrukningen — exkl. anslaget till rundradioanläggningar å televerkets fond — under innevarande budgetår uppgå till 1 540,4 milj. kr. Av en i budgetpropositionen lämnad redogörelse framgår att genom skilda beslut av Kungl. Maj:t höjningar av ramarna för de olika verken sedermera medgivits. Som följd härav beräknas nu den totala investeringsomslutningen för samtliga fonder under budgetåret 1974/75 uppgå till 1 590,8 milj. kr. Någon ytterligare medelsanvisning från riksdagens sida för att den sålunda förutsatta medelsförbrukningen skall kunna nås är med hänsyn till befintliga medelsreservationer ej erforderlig.

I sina framställningar om anslag för nästa budgetår har verksstyrelserna räknat med en medelsförbrukning om sammanlagt 1 935,6 milj. kr. Departementschefen har emellertid vid en avvägning från olika synpunkter funnit medelsförbrukningen böra begränsas till 1 720,9 milj. kr. Detta innebär en ökning med 180,5 milj. kr. jämfört med beräkningarna i 1974 års statsverksproposition av medelsförbrukningen för motsvarande ändamål under innevarande budgetår.

Till närmare belysning av de framlagda förslagen har departementschefen i den inledande översikt som återfinns i protokollet över regeringsärenden lämnat en sammanfattande redogörelse för investeringsbehoven inom de olika verken samt i korthet berört investeringarnas inriktning för nästa budgetår.

Till frågan om investeringsverksamhetens omslutning för de skilda verken under nästa budgetår samt storleken av de anslag som erfordras för dennas genomförande återkommer utskottet under resp. punkter i det följande. I samband därmed kommer utskottet även att redovisa sitt ställningstagande till vissa motionsledes väckta frågor.

Beträffande det i motionen 585 framställda yrkandet om en *minskning* i förhållande till regeringens förslag med sammanlagt 171 milj. kr. av medelsanvisningen under här ifrågakarande fonder får utskottet anföra följande.

Såsom av propositionen framgår och av motionärerna jämväl framhållits har anslagen för nästa budgetår under dessa fonder beräknats så, att de jämte förutsedda behållningar vid budgetårets ingång skall motsvara den föreslagna medelsförbrukningen och därutöver ge en marginal om ca 10 procent. En sådan marginal finner motionärerna från budgettekniska synpunkter vara olämplig och hemställer därför om förenämnda minskning av den av departementschefen föreslagna medelsanvisningen.

Utskottet vill i anledning härav erinra om att den nuvarande anslagsmetodiken på detta område i princip beslöts redan vid 1962 års riksdag och sedan tillämpats fr. o. m. budgetåret 1963/64. Den innebär i princip att de olika investeringsanslagen under varje fond sammanförs till ett kollektivanslag. Inom varje kollektivanslag skall den förut nämnda marginalen beräknas för att möjliggöra en av konjunkturmässiga eller eljest särskilda skäl påkallad höjning av medelsförbrukningen under löpande budgetår. Metodiken innebär avsevärda fördelar från anslagstekniska synpunkter och syftar främst till att för de berörda verkens del skapa ökad frihet i investeringshänseende inom de ramar för medelsförbrukningen som av regeringen fastställs.

Trafikutskottet kan för sin del inte finna skäl föreligga att frånga de av riksdagen tidigare godtagna principerna för budgettekniken på detta område. De hittillsvarande erfarenheterna av systemets tillämpning har f. ö. enligt utskottets uppfattning varit enbart gynnsamma. De ramhöjningar som enligt det föregående av regeringen beslutats för innevarande budgetår har ej heller föranlett någon erinran från utskottets sida.

Med hänsyn till det anförda och då anslagsmarginalen ej synes böra minskas i enlighet med motionärernas förslag avstyrks motionen i fråga.

Utskottet hemställer

att riksdagen med avslag på motionen 1975: 585 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anført beträffande investeringsplan för kommunikationsverken m. m.

STATENS AFFÄRSVERKSFONDER

Postverket

2. **Postverkets anslagsbehov.** Regeringen har (s. 215—228) föreslagit riksdagen att *dels* medge att skolsparfonden upplöses per den 30 juni 1975 och att dess behållna medel överförs till postverket, *dels* till Posthus m. m. för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 20 000 000 kr.

Motionerna

I motionen 1975: 588 av herrar Svanström (c) och Kindbom (c) hemställs att riksdagen uttalar att ingen namnförändring av postanstalter får ske utan att den berörda allmänheten vid i förväg genomfört samråd gett sitt samtycke därtill.

I motionen 1975: 852 av herr Löfgren (fp) hemställs att riksdagen beslutar att hos regeringen anhålla om sådana åtgärder att postverket snarast möjligt bereds möjlighet att erbjuda allmänheten en service av det slag som anförts i motionen, lämpligen benämnd "Postogram".

I motionen 1975: 1437 av herr förste vice talmannen Bengtson (c) och herr Börjesson i Falköping (c) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att befordringsavgift för postförsändelse, inom gränsen för vissa maximimått, endast skall vara beroende av försändelsernas stycketal och vikt samt den snabbhet varmed de förmedlas.

I motionen 1975: 1464 av herr Jonsson i Alingsås m. fl. (fp, c) hemställs att riksdagen beslutar att postverket skall erhålla rätt att bilda en portoutjämningsfond.

Utskottet

Ramen för postverkets investeringar under innevarande budgetår har av regeringen höjts till 70 milj. kr, för att möjliggöra dels teckning av aktier i Tidningstjänst AB, dels betalning av byggnadsobjekt som tidigare relagts under närmast föregående budgetår.

I sin framställning om anslag för nästa budgetår har postverket räknat med en *medelsförbrukning* av 35,3 milj. kr. Departementschefen har emellertid ansett densamma böra begränsas till 23,6 milj. kr. Den sålunda föreslagna medelsförbrukningen avser främst arbeten för postgirohuset i Stockholm och den nya postterminalen i Malmö (Malmö ban), fortsatt utbyggnad av terminalerna i Spånga och Västerås, igångsättning av om- och tillbyggnader av posthus i Trelleborg och Enköping samt postterminalen i Ånge. Vidare ingår häri bl. a. vissa medel för diligensrörelsen.

Utskottet har för sin del funnit sig kunna godta den förordade ramen för postverkets medelsförbrukning under nästa budgetår. Den föreslagna fördelningen av investeringarna på skilda utgiftsändamål liksom anslagsberäkningen tillstyrks också.

Vad departementschefen i sammanhanget i övrigt anført har inte givit utskottet anledning till erinran. Det innebär bl. a. att postverket, i likhet med vad som gäller för televerket, i fortsättningen får använda sina driftinkomster för att köpa de bilar m. m. som behövs för verksamheten. Vidare upplöses den av postverket omhändertagda skolsparfonden per den 30 juni 1975, varvid dess behållna medel överföres till postverket att användas för ändamål som verket finner lämpligt. Härutöver anmäles av departementschefen att vissa tjänster överförs från postgirot till postverkets personalförteckning.

I motionen 588 har hemställts att riksdagen måtte uttala att ingen *namnförändring* av postanstalter får ske utan att den berörda allmänheten vid i förväg genomfört samråd gett sitt samtycke därtill.

Vid sin behandling av en motion i samma syfte vid fjolårets riksdag hänvisade utskottet bl. a. till vissa av departementschefen tidigare gjorda uttalanden i denna fråga. Enligt dessa uttalanden hade de ändringar av postadress som under de senaste åren skett i stor utsträckning genomförts i samråd med både kommuner och kunder. Det hade därvid ofta uppfattats som positivt att få det egna kommunnamnet eller namnet på kommunens huvudort i postadressen för både företag och enskilda. Postverket borde dock fortsättningsvis, enligt departementschefen, iaktta försiktighet vid ändring av de nuvarande ortnamnen som postadresser. Den något minskade effektivitet detta kunde innebära för verkets del ansågs få uppvägas av de fördelar som människorna kunde ha av att få behålla namn som anknöte till deras bygd.

Enligt vad utskottet inhämtat har härmed sammanhängande frågor ytterligare övervägts inom postverket. Som resultat härav tillämpar verket numera en praxis enligt vilken en namnändring av postanstalt inte kommer att ske då vederbörande kommun motsätter sig detta eller en stark opinion från allmänhetens sida konstateras förcligga. I särskilda fall avses ett än större tillmötesgående gentemot allmänhetens önskemål kunna ske.

Vad sålunda anförts synes innebära att motionärernas syfte i rimlig utsträckning kommer att kunna tillgodoses. Under hänvisning härtill finner utskottet någon särskild åtgärd i ämnet från riksdagens sida ej påkallad och avstyrker därför motionen.

I motionen 852 har hemställts att riksdagen hos regeringen anhåller att sådana åtgärder vidtas att postverket snarast möjligt beredes möjlighet att erbjuda allmänheten en service av det slag som förordats i motionen, lämpligen benämnd *Postogram*.

Utskottet finner för sin del de i motionen framförda synpunkterna värda beaktande. Såsom i motionen framhållits har emellertid uppslaget redan i annan ordning förts till postverkets kännedom. Utskottet har vidare inhämtat att utredning i ämnet pågår i samråd mellan post- och televerken och med beaktande jämväl av de ideella organisationers intressen som av motionären ansetts böra tillgodoses. Då någon särskild åtgärd från riksdagens sida följaktligen ej synes erforderlig avstyrks motionen i fråga.

I motionen 1437 har yrkats att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att *befordringsavgift* för postförsändelse, inom gränsen för vissa maximimått, endast skall vara beroende av försändelsernas stycketal och vikt samt den snabbhet varmed de förmedlas.

Motionärerna torde därmed avse att åstadkomma någon form av klassindelning i postdistributionen och därmed upphäva de skillnader som nu föreligger mellan slutna och öppna försändelser. Detta skulle

i sin tur innebära en ändring av principerna för taxesystemet i dess helhet.

Utskottet har vid sin prövning av motionen för sin del inte funnit sig berett tillstyrka att riksdagen gör ett särskilt uttalande av den långtgående karaktär motionärerna förordat. I sammanhanget må nämnas att härmed förenade frågor f. n. utreds av en särskild arbetsgrupp inom postverket. I vad avser avgifterna i postverkets tidningsrörelse pågår vidare en översyn härav inom 1974 års tidningstaxeutredning. I avvaktan jämväl på resultatet av nämnda utredningars arbete avstyrks därför motionen.

I motionen 1464 har yrkats att riksdagen beslutar att postverket skall erhålla rätt att bilda en *portoutjämningsfond*.

Frågan om balansering av postverkets överskott har senast behandlats av 1973 års vårriksdag (prop. 1973: 125, FiU 1973: 29, rskr 1973: 263). Med anledning av motioner i ämnet uttalades därvid från finansutskottets sida förståelse för att postverkets konkurrensförmåga borde stärkas och för att ytterligare portohöjningar skulle begränsas eller senareläggas. Samtidigt enrinrades dock om att hela frågan om affärsverkens ekonomiska redovisning mot statsbudgeten hade behandlats av affärsverkskommittén och också låg inom ramen för budgetutredningens arbete. Utskottets majoritet ansåg sig mot bakgrund bl. a. härav inte kunna tillstyrka att riksdagen genom ett bifall till motionsyrkandet skulle föregripa den samlade bedömning av frågan som utredningarnas överväganden skulle komma att ge anledning till.

Trafikutskottet finner i och för sig starka skäl tala för att motionärernas förslag genomföres. Sedan de båda utredningarnas betänkanden numera remissbehandlats pågår emellertid, enligt vad utskottet inhämtat, beredning i ämnet inom vederbörande departement. Under hänvisning härtill och då utskottet förutsätter att förslag i berörda frågor i en nära framtid kommer att underställas riksdagens prövning synes motionen inte nu böra föranleda någon särskild åtgärd och avstyrkes därför.

Utskottet hemställer

att riksdagen

1. medger att skolsparfonden upplöses per den 30 juni 1975 och att dess behållna medel överförs till postverket,
2. till *Posthus m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisar ett investeringsanslag av 20 000 000 kr.,
3. avslår motionen 1975: 588,
4. avslår motionen 1975: 852,
5. avslår motionen 1975: 1437,
6. avslår motionen 1975: 1464.

Televerket

3. **Televerkets anslagsbehov.** Regeringen har (s. 229—243) föreslagit riksdagen att till Teleanläggningar m. m. för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 773 700 000 kr.

Motionerna

I motionen 1975: 371 av fru Fredrikson m. fl. (c) hemställs att riksdagen hos regeringen begär att nuvarande taxor för radiosamtal mellan Sverige och fartyg via kustradiostation minskas till hälften.

I motionen 1975: 865 av herr Westberg i Ljusdal (fp) hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller om att skyndsamma åtgärder vidtas för att åstadkomma den kompletteringen av telefonkatalogen att fullständiga adressuppgifter, inbegripet postnummer, fogas till namnuppgifterna.

I motionen 1975: 1434 av herr Andersson i Ljung m. fl. (m) hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller om åtgärder för att avgiftsfritt inordna veterinärer i SOSAB:s larmsystem i enlighet med vad i motionen anförts.

I motionen 1975: 1471 av herr Larsson i Staffanstorps (c) och fru Tillander (c) hemställs att riksdagen hos regeringen begär att staten bekostar nytt telefonabonnemang för pensionärer.

I motionen 1975: 1508 av herr Träff m. fl. (m, c, fp) hemställs att riksdagen hos regeringen begär att televerkets abonnemangsbestämmelser ändras så att konsumenterna får valfrihet att till rikstelefonnätet ansluta av televerket godkända i allmänna handeln försålda telefonapparater.

Utskottet

Sedan Kungl. Maj:t under det gångna året medgett ramhöjningar för att möjliggöra tidigare lagd byggstart för olika telefonstationsbyggnader och arbetscentraler är den nu gällande investeringsramen för televerkets anläggningar m. m. 790 milj. kr.

Den av verket för nästa budgetår föreslagna *medelsförbrukningen* av 811,5 milj. kr. har av departementschefen ansetts böra begränsas till 797,5 milj. kr. Med ianspråktagande av tillgängliga reservationsmedel samt under de i protokollet över regeringsärenden i övrigt angivna förutsättningarna krävs härför en medelsanvisning av 773,7 milj. kr. De för budgetåret förutsatta avskrivningarnas storlek innebär dock att något kapitaltillskott från statsverket i form av investeringsbemyndigande inte kommer att krävas.

Den av departementschefen förordade investeringsramen kommer enligt propositionen att möjliggöra en fortsatt utbyggnad av telenätet i enlighet med förväntad efterfrågeutveckling och skapa förutsättningar för en ytterligare förbättring av televerkets service gentemot allmänheten. Verksamhetens omslutning möjliggör bl. a. igångsättning av ny- eller tillbyggnad av ett antal telefonstationsbyggnader. Vidare planeras igångsättning av arbetscentraler och ytterligare investeringar i förrådsanläggningar.

Under innevarande år beräknas underlag föreligga för ett beslut om ett separat datanät. Ett sådant skulle enligt departementschefen kunna finnas tillgängligt för kommersiell drift år 1978. Planeringsarbetet uppges ske med sikte på att kunna ansluta ett eventuellt svenskt nät till det internationella, och det avses därför utformas enligt internationell standard.

Utskottet har vid sin prövning av förslagen funnit sig kunna godta den förordade ramen för medelförbrukningen under televerkets fond. Den förutsedda fördelningen på skilda investeringsändamål samt anslagsberäkningen har inte gett utskottet anledning till erinran liksom ej heller vad departementschefen i sammanhanget i övrigt anført.

I motionen 371 har yrkats att riksdagen hos regeringen begär att nuvarande taxor för *radiosamtal* mellan Sverige och fartyg via kustradio-station minskas till hälften.

Enligt vad utskottet erfarit kan med nuvarande taxor kostnadstäckning inte uppnås för denna del av televerkets verksamhet. En reduktion av taxorna skulle följaktligen innebära att rörelsegrenen blir än mer förlustbringande. Därest av sociala eller andra skäl en minskning av samtalsavgifterna för de av motionärerna åsyftade personalgruppernas del ändå anses böra komma till stånd — vilket i och för sig synes motiverat — bör enligt utskottets uppfattning en lösning övervägas som ej berör televerkets taxor. Under hänvisning härtill och då en framställning i ämnet från vederbörande personalorganisationers sida redan ingivits till regeringen finner utskottet någon särskild åtgärd från riksdagens sida ej påkallad.

I motionen 1471 har yrkats att riksdagen hos regeringen begär att staten i förekommande fall bekostar nytt *telefonabonnemang för pensionärer*.

Utskottet kan för sin del ansluta sig till de allmänna synpunkter motionärerna därvid anført beträffande angelägenheten av tillgång till telefon för pensionärerna. Kostnader av det slag varom här är fråga bör dock enligt utskottets uppfattning inte bestridas genom reduktioner av televerkets taxor eller priser. I stället synes — såsom f. n. i stor utsträckning torde ske — uppkommande frågor av denna art böra lösas genom kommunal försorg. Utskottet finner sig följaktligen inte kunna biträda motionärernas yrkande och avstyrker därför motionen.

I motionen 865 har hemställts att riksdagen hos regeringen anholder om att skyndsamma åtgärder vidtas för att åstadkomma sådan komplettering av telefonkatalogen att fullständiga adressuppgifter, inbegripet *postnummer*, fogas till namnuppgifterna.

Frågan om telefonkatalogens utformning och indelning m. m. är emellertid — sedan den tagits upp av riksrevisionsverket — under utredning. Häri ingår även spörsmålet om komplettering av kataloguppgifterna med abonnenternas postnummer. Under hänvisning härtill och i avvaktan på resultatet av utredningsarbetet avstyrks motionen.

I motionen 1508 har yrkats att riksdagen hos regeringen begär att televerkets *abonnemangsbestämmelser* ändras så att konsumenterna får valfrihet att till rikstelefonnätet ansluta av televerket godkända, i allmänna handeln försålda telefonapparater.

Såsom motionärerna framhållit inkluderar telefonabonnemangen också själva apparaterna. Televerket ombesörjer vidare i princip kostnadsfritt underhålls- och serviceverksamheten med avseende på dessa. Att generellt öppna möjligheter för abonnenter att till telefontnätet ansluta av dem själva inköpta apparater måste emellertid rimligtvis också aktualisera frågan om kostnadsansvaret för underhåll och service m. m. av dessa. Några större praktiska fördelar med det av motionärerna förordade systemet förefaller f. ö. enligt utskottets uppfattning inte stå att vinna. Vissa invändningar synes däremot kunna göras med tanke inte minst på de negativa konsekvenser såväl i allmänna säkerhets- och funktionshänseenden som från servicesynpunkt vilka kan bli följden för abonnenternas del. Vad slutligen det av motionärerna omnämnda apparatsvinnet beträffar har, enligt vad utskottet erfarit, åtgärder nyligen vidtagits som i såväl allmänhetens som verkets ekonomiska intresse beräknas kunna effektivt motverka detsamma.

Med åberopande av vad sålunda anförts avstyrker utskottet motionen i fråga.

I motionen 1434 har yrkats att riksdagen hos regeringen anholder om åtgärder för att avgiftsfritt inordna veterinärer i SOS Alarmerings Aktiebolags (SOSAB) *larmsystem* i enlighet med vad motionärerna anför.

Nämnda bolag bildades som motionärerna anför år 1972 efter beslut i riksdagen (prop. 1972: 129, TU 1972: 20, rskr 1972: 329) som godkände ett avtal mellan televerket, Kommunförbundet och Landstingsförbundet om bolagsbildningen. Bolaget skulle bygga upp och driva alarmeringscentraler för alarmering av i första hand primärkommunala och landstingskommunala hjälporgan. Till bolaget skulle successivt överföras televerkets dåvarande SOS-tjänst. Omfattningen och utformningen av SOS-tjänsten skulle dock inte avgöras av bolaget utan föreslogs få ankomma på Kungl. Maj:t.

Följande organ får f. n. avgiftsfritt anlita SOSAB:s tjänster, nämligen

gen polis, brandkår, jourhavande läkare, ambulans, flygambulans, sjö- räddning, flygräddning, fjällräddning och socialvårdens jourverksamhet. Mot avgift får ett antal andra organ, bl. a. jourhavande veterinär, anlita SOSAB:s tjänster. Detsamma gäller exempelvis jourhavande tandläkare.

Utskottet har i och för sig förståelse för de av motionärerna framförda synpunkterna. Enligt vad utskottet erfarit har också underhandlingar förts med bolaget om viss försöksverksamhet i det angivna syftet — dock utan att leda till något positivt resultat. Därest ett allmänt intresse för frågans lösning föreligger bör det enligt utskottets uppfattning i första hand ankomma på vederbörande huvudmän att uppta nya förhandlingar i frågan med bolaget.

Mot bakgrund av det anförda kan utskottet för sin del inte finna tillräckliga skäl föreligga för de av motionärerna begärda åtgärderna och avstyrker därför motionen.

Utskottet hemställer

att riksdagen

1. till *Teleanläggningar m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisar ett investeringsanslag av 773 700 000 kr.,
2. avslår motionen 1975: 371,
3. avslår motionen 1975: 1471,
4. avslår motionen 1975: 865,
5. avslår motionen 1975: 1508,
6. avslår motionen 1975: 1434.

Statens järnvägar

4. **Statens järnvägars anslagsbehov.** Regeringen har (s. 244—268) föreslagit riksdagen att till Järnvägar m. m. för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 488 700 000 kr.

Motionerna

I motionen 1975: 217 av herr Winberg m. fl. (m) hemställs att till Järnvägar m. m. för budgetåret 1975/76 anvisas ett i förhållande till budgetpropositionen med 25 000 000 kr. förhöjt investeringsanslag av 513 700 000 kr.

I motionen 1975: 569 av herrar Helén (fp) och Fälldin (c) hemställs, såvitt nu är i fråga (yrkandena 4 och 5), 4. att riksdagen till Järnvägar m. m. under kommunikationshuvudtiteln för budgetåret 1975/76 anvisar ett investeringsanslag av 528 700 000 kr., innebärande en ökning i förhållande till regeringens förslag med 40 000 000 kr., att användas för ytterligare investeringar i fasta anläggningar och rullande materiel.

5. att riksdagen hos regeringen begär att möjligheterna prövas till internationell finansiering utöver detta belopp av järnvägsinvesteringar i enlighet med vad som anförs i motionen.

I motionen 1975: 1465 av fru Jonäng (c) hemställs att riksdagen hos regeringen kräver en översyn av gällande principer för SJ:s verkstäders utläggning av legoarbete och SJ:s beställningar utomlands.

Utskottet

Investeringarna för statens järnvägar under innevarande budgetår beräknades i fjolårets statsverksproposition till 392,3 milj. kr. För att främst öka SJ:s möjligheter att anskaffa rullande materiel beslutade riksdagen emellertid att höja investeringsnivån med 30 milj. kr. Investeringsramen för innevarande budgetår uppgår därmed till 422,3 milj. kr.

Den av statens järnvägar för budgetåret 1975/76 föreslagna medelstillelningen av 610 milj. kr. har av departementschefen ansetts böra begränsas till 480 milj. kr., vilket innebär en ökning med nära 60 milj. kr. jämfört med den för innevarande budgetår gällande investeringsramen. Med ianspråktagande av tillgängliga reservationsmedel samt under de i protokollet över regeringsärenden i övrigt angivna förutsättningarna krävs härför en medelsanvisning av 488,7 milj. kr.

Det av departementschefen förordade investeringsprogrammet syftar bl. a. till fortsatt kapacitetsutbyggnad av vissa bangårdar och terminaler, ytterligare förbättringar av banstandarden, viss ut- och ombyggnad av huvudverkstäderna, fortsatt anskaffning och modernisering av signal- och fjärrblockeringsanläggningar, införande i större utsträckning av drift- och tågorderradio samt upprustning av eldriftsanläggningar. I sammanhanget erinras om att Kungl. Maj:t i november 1974 givit SJ i uppdrag att utföra projektering av ett nytt dubbelspår mellan Älvsjö station och den planerade pendeltågsstationen vid Flemingsberg på sträckan Stockholm—Södertälje. Totalkostnaden härför, inkl. pendeltågsstationen, har preliminärt beräknats till 125 milj. kr.

Investeringsprogrammet avser vidare anskaffning och modernisering av rullande materiel samt anskaffning av maskiner m. m. för att rationalisera driften samt ban- och maskinunderhållet.

I den förordade medelsförbrukningen ingår också investeringar om 22,3 milj. kr. i järnvägslinjer tillhörande det ersättningsberättigade nätet samt vissa medel för investeringar i försvarsberedskap.

Med anledning av förslagen har i motionen 217 yrkats att riksdagen till Järnvägar m. m. för nästa budgetår anvisar ett investeringsanslag av 513,7 milj. kr., innebärande en ökning i förhållande till regeringens förslag med 25 milj. kr. att användas för utökning och förnyelse av SJ:s

godsvagnsbestånd. Vidare har i motionen 569 yrkats att riksdagen under nämnda anslag för budgetåret 1975/76 anvisar 528,7 milj. kr., vilket innebär en ökning i förhållande till regeringens förslag med 40,0 milj. kr. — att användas för ytterligare investeringar i fasta anläggningar och rullande materiel. Dessutom yrkas i motionen, såvitt nu är i fråga, att riksdagen hos regeringen begär att möjligheterna prövas till internationell finansiering utöver detta belopp av järnvägsinvesteringar i enlighet med vad motionärerna anför.

Utskottet har vid sin prövning av *anslagsfrågan* funnit sig böra biträda regeringens förslag och avstyrker följaktligen motionärernas yrkanden i denna del. I anslutning härtill vill dock utskottet erinra om den konjunkturreserv om ca tio procent som inräknats i kollektivanslaget till SJ och som vid behov kan utnyttjas för ytterligare investeringar i bl. a. rullande materiel. Därest det av sysselsättningspolitiska eller andra skäl skulle visa sig önskvärt eller erforderligt att härutöver öka investeringsverksamhetens omslutning synes detta kunna ske med anlitan- de av den finansfullmakt om 1 000 milj. kr. som regeringen av riksdagen i annat sammanhang begärt.

Vad beträffar den i motionen 569 föreslagna ökningen av järnvägsinvesteringar med anlitan- de av internationell finansiering vill utskottet framhålla att möjligheter för SJ i princip redan torde föreligga att inom ramen för Sveriges medlemskap i EUROFIMA (europeiskt bolag för finansiering av järnvägsmateriel) i form av förhyrning öka sina resurser i fråga om rullande materiel m. m. Med beaktande härav och då utskottet förutsätter att, därest framdeles så befinns påkallat, dessa möjligheter av regeringen — eller efter dess bemyndigande SJ — också utnyttjas, synes någon särskild åtgärd i ämnet från riksdagens sida ej påkallad. Motionen 569 avstyrks därför jämväl i denna del.

Den av departementschefen i övrigt föreslagna fördelningen av medelsförbrukningen på olika investeringsändamål har ej gett utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

I motionen 1465 har yrkats att riksdagen hos regeringen kräver en översyn av gällande principer för *SJ:s verkstäders* utläggning av legoarbeten och SJ:s beställningar utomlands.

Med anledning härav vill utskottet erinra om den av 1972 års höst- riksdag (prop. 1972: 133, TU 1972: 22, rskr 1972: 332) beslutade ändringen av SJ:s regionala organisation. Som en väsentlig del häri ingick att de tidigare till driftdistrikten knutna driftverkstäderna — med deras på serviceunderhåll inriktade verksamhet — skulle sammanföras med de under chefen för maskinavdelningen sorterande industriellt arbetande huvudverkstäderna med tillhörande lokala enheter. Omorga- nisationen beräknades på några års sikt möjliggöra betydande rationa- liserings- och effektivitetsvinster, bl. a. i form av minskning av personal- behovet avseende såväl administrativ personal som verkstadspersonal.

Såsom vidare framgår av ett av kommunikationsministern nyligen (den 4 februari 1975) lämnat interpellationssvar har den successiva moderniseringen av SJ:s lok- och vagnpark medfört att behovet av underhåll minskat samtidigt som verksamheten rationaliserats. Viss överkapacitet har till följd härav uppkommit i verkstäderna, vilket i sin tur lett till viss omfördelning av arbetena mellan de olika verkstäderna samt — genom naturlig avgång — successiv minskning av arbetsstyrkan. Vid den anpassning av verkstadsrörelsens omfattning till SJ:s verksamhet i stort som visat sig nödvändig kan vidare, enligt kommunikationsministern, hänsyn inte enbart tas till en verkstad utan bedömningarna måste avse samtliga verkstäder. Av svaret framgår slutligen att frågor av de slag som i motionen aktualiserats kommer att ytterligare övervägas i särskild ordning.

Med hänsyn till vad sålunda anförts synes någon särskild åtgärd från riksdagens sida i anledning av motionen ej vara påkallad. Motionen avstyrks därför.

Utskottet hemställer

att riksdagen

1. med bifall till regeringens förslag samt med avslag på motionerna 1975: 217 och 1975: 569, yrkandet 4, till *Järnvägar m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisar ett investeringsanslag av 488 700 000 kr.,
2. avslår motionen 1975: 569, yrkandet 5,
3. avslår motionen 1975: 1465.

Luftfartsverket

5. Luftfartsverkets anslagsbehov. Regeringen har (s. 269—283) föreslagit riksdagen att till Flygplatser m. m. för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 286 000 000 kr.

Motionen

I motionen 1975: 167 av herr Ericson i Örebro m. fl. (s) hemställs att riksdagen hos regeringen begär en översyn av de regler och säkerhetsföreskrifter som gäller för privatflyget.

Utskottet

Luftfartsverkets investeringsram för innevarande budgetår har höjts till 168,4 milj. kr. för att möjliggöra tidigareläggning av viss investering i sysselsättningsfrämjande syfte.

För budgetåret 1975/76 har luftfartsverket räknat med en total investeringsomslutning om 419,5 milj. kr. Efter avdrag för kommunernas andel av kostnaderna uppgår statens del av det totala investeringsbeloppet

till 288,2 milj. kr. Departementschefen har ansett sig böra förorda en investeringsram om 280,0 milj. kr. Detta motsvarar den statliga andelen av en total investeringsvolym av 410,6 milj. kr.

Departementschefen erinrar om att arbetena med det nya utrikes stationsområdet på Arlanda flygplats fortgår planenligt med sikte på att flygplatsen skall tas i drift den 1 november 1976. Vidare crinras om utbyggnaden av Göteborg-Landvetter flygplats, varvid nämns att Kungl. Maj:t i december 1974 godkänt det avtal som med anledning av utbyggnaden träffats mellan staten och AB Härryda flygplats. Efter indexuppräkning till prisläget den 1 april 1973 beräknas totalkostnaden för anläggningen till 420 milj. kr. Medel har vidare beräknats för fortsatt säkerhets- och kapacitetsmässig upprustning av flygplatser i övrigt.

Utskottet kan för sin del godta den av regeringen förordade investeringsomslutningen för luftfartsverkets del. Likaledes tillstyrker utskottet den föreslagna fördelningen på olika utgiftsändamål, innefattande de projekt som benämns ATCAS (Air Traffic Control Automated System) samt anslagsberäkningen.

Med anledning av yrkandet i motionen 167 om en översyn av de regler och säkerhetsföreskrifter som gäller för privatflyget vill utskottet erinra om att privatflygverksamheten i vad avser flygsäkerhet regleras inom vissa ämnesområden genom Bestämmelser om Civil Luftfart (BCL). Därutöver gäller för all flygverksamhet vissa driftsbestämmelser. Ytterligare regler i sistnämnda hänseende har därjämte utarbetats inom den Internationella civila luftfartsorganisationen (ICAO). För svenskt vidkommande avser man att under innevarande år utge bestämmelser som ansluter till vad ICAO sålunda rekommenderar. Bestämmelserna kommer bl. a. att innehålla krav på medförande av automatisk nödradiosändare. Möjligheten att efterforska försvunna luftfarkoster anses därigenom komma att väsentligen förbättras. Med hänsyn bl. a. till det anförda och då utskottet förutsätter att luftfartsverket uppmärksammat följer härmed sammanhängande frågor synes någon särskild åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionen ej erforderlig.

Utskottet hemställer

att riksdagen

1. till *Flygplatser m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisar ett investeringsanslag av 286 000 000 kr.,
2. avslår motionen 1975: 167.

STATENS UTLÅNINGSFONDER

6. **Statens lånefond för den mindre skeppsfarten.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag (s. 284—285) och hemställer

att riksdagen till *Statens lånefond för den mindre skeppsfarten* för budgetåret 1975/76 anvisar ett investeringsanslag av 25 000 000 kr.

FONDEN FÖR LÅNEUNDERSTÖD

7. **Garanti till Aktiebolaget Aerotransport för 1974/75.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag (s. 286) och hemställer

att riksdagen till *Garanti till Aktiebolaget Aerotransport för 1974/75* för budgetåret 1975/76 anvisar ett investeringsanslag av 15 000 000 kr.

DIVERSE KAPITALFONDER

Statens vägverks förrådsfond

8. **Vägmaskiner m. m.** Regeringen har (s. 287—294) föreslagit riksdagen att *dels* medge att statens vägverk lämnas de beställningsbemyndiganden gällande leveranser av vägmaskiner m. m. som i protokollet över regeringsärenden förordats, *dels* till Vägmaskiner m. m. för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 65 900 000 kr.

Motionen

I motionen 1975: 565 av herrar Fälldin (c) och Helén (fp) hemställs, såvitt nu är i fråga (yrkandet 4), att riksdagen ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande vägverkets förrådsfond.

Utskottet

För investeringarna i statens vägverks förrådsfond föreslår departementschefen för budgetåret 1975/76 en ram för medelsförbrukningen av 65 milj. kr., vilket innebär en ökning med 8,8 milj. kr. i förhållande till innevarande års investeringsram. Departementschefen framhåller i anslutning härtill att betydande insatser i form av beredskapsarbeten — till en kostnad av ca 15 milj. kr. — under senare år gjorts vid vägverkets driftsanläggningar. Det anses angeläget att vägverket ges möjlighet att även fortsättningsvis genom om- och nybyggnad av vägstationer successivt förbättra såväl de driftsmässiga som arbetsmiljömässiga förhållandena. Den föreslagna medelstilldelningen sägs vidare böra användas för nödvändiga ersättningsanskaffningar och moderniseringar inom gruppen motorfordon och vägmaskiner samt för att täcka vägverkets åtaganden beträffande utlagda färjebeställningar.

Utskottet tillstyrker förslaget rörande investeringarna i förrådsfonden för budgetåret 1975/76.

Vidare förordar utskottet att verket i enlighet med departementschefens förslag erhåller ett beställningsbemyndigande om högst 40 milj. kr., gällande leveranser av vägmaskiner m. m. under budgetåret 1978/79, samt att tidigare beviljade beställningsbemyndiganden för budgetåren 1976/77 och 1977/78 ökas med högst 10 milj. kr. för vardera budgetåret till högst 40 milj. kr.

Med anledning av departementschefens förslag i fråga om investeringarna i förrådsfonden har i motionen 565 framhållits att det är angeläget att en ytterligare höjning av *investeringsnivån* kommer till stånd på något längre sikt och att detta bör beaktas vid kommande budgetbehandling.

Utskottet vill i sammanhanget erinra om att vägverket för nästa budgetår föreslagit en medelsförbrukning av 91 milj. kr. I förhållande härtill innebär departementschefens förslag en relativt kraftig minskning av medelstilldelningen. Enligt vad utskottet erfarit kommer denna minskning att medföra en betydande eftersläpning i vad avser den planmässiga upprustningen av vägstationerna och av investeringar i maskinparken. Vidare nödvändiggörs efter hand en minskning av verkets maskiner och fordonspark och därmed också minskning av anställda vägarbetare. Slutligen försämras verkets möjligheter att upprätthålla en nödvändig beredskap för att säkerställa trafikframkomligheten.

Med konstaterande av det anförda vill utskottet för sin del framhålla önskvärdheten av att frågorna om medelstilldelningen till fonden samt avvägningen av dessa medels lämpliga storlek i förhållande till de på driftbudgeten upptagna väganslagen i det kommande budgetarbetet övervägs.

Vad utskottet härom anfört bör av riksdagen ges regeringen till känna.

Utskottet hemställer

att riksdagen

1. medger att statens vägverk lämnas de beställningsbemyndiganden gällande leveranser av vägmaskiner m. m. som förordats i protokollet över regeringsärenden,
2. till *Vägmaskiner m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisar ett investeringsanslag av 65 900 000 kr.,
3. med anledning av motionen 1975: 565, yrkandet 4, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört beträffande medelstilldelningen m. m. i fråga om vägverkets förrådsfond.

Sjöfartsverkets fond

9. **Sjöfartsmateriel m. m.** Regeringen har (s. 295—301) föreslagit riksdagen att *dels* medge att sjöfartsverket lämnas de beställningsbemyndiganden gällande leveranser av sjöfartsmateriel som i protokollet över regeringsärenden förordats, *dels* till Sjöfartsmateriel m. m. för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 73 400 000 kr.

Utskottet

För investeringarna i sjöfartsverkets fond föreslår departementschefen för budgetåret 1975/76 en ram för medelsförbrukningen om 66,8 milj.

kr. mot av verket föreslagna 91,6 milj. kr. Av förstnämnda belopp avser 12,8 milj. kr. objektgruppen sjösäkerhet och 3,3 milj. kr. utrustning för sjökartläggning. Under objektgruppen isbrytarfartyg tas upp ett belopp av 50,6 milj. kr. I övrigt ingår dels statliga fiskehamnar och farleder, dels utrustning för fartygsverksamhet med vardera 50 000 kr.

Departementschefen anser behov föreligga av ännu en kapacitetsstark isbrytare för att ytterligare förbättra isbrytarservicen i Bottenhavet och Bottenviken och för att möta de särskilda krav som följer med Stålverk 80-projektet. Med hänsyn bl. a. till tidsplanen för stålverket anses beställningen av en sådan isbrytare kunna läggas ut redan innevarande budgetår. På grund härav har departementschefen i det nämnda totalbeloppet för isbrytarfartyg under budgetåret 1975/76 räknat med 20 milj. kr. som en första delbetalning för en ny isbrytare.

Utskottet tillstyrker den förordade ramen om 66,8 milj. kr. för medelsförbrukningen under nästa budgetår samt anslagsberäkningen.

Vidare tillstyrker utskottet att sjöfartsverket erhåller beställningsbemyndiganden avseende dels en ny statsisbrytare av typ som senare må bestämmas av regeringen, dels leveranser av sjöfartsmateriel under budgetåret 1977/78. Vad departementschefen i övrigt förordat har ej gett utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Utskottet hemställer

att riksdagen

1. medger att sjöfartsverket lämnas de beställningsbemyndiganden gällande leveranser av sjöfartsmateriel som förordats i protokollet över regeringsärenden,
2. till *Sjöfartsmateriel m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisar ett investeringsanslag av 73 400 000 kr.

10. Fonden för Södertälje kanalverk. Utskottet tillstyrker regeringens förslag (s. 302) och hemställer

att riksdagen till *Fonden för Södertälje kanalverk* för budgetåret 1975/76 anvisar ett investeringsanslag av 8 000 000 kr.

Stockholm den 6 mars 1975

På trafikutskottets vägnar

SVEN GUSTAFSON

Närvarande: herrar Sven Gustafson i Göteborg (fp), Mellqvist (s), Dahlgren (c), Lothigius (m), Persson i Heden (c), Hugosson (s), Håkansson i Rönneberga (c), Rosqvist (s), Clarkson (m), Östrand (s), Stjernström (c), Magnusson i Kristinehamn (vpk), Johansson i Åmål (s), fru Swartz (fp) och fru Sandéhn (s).

Reservationer

1. vid *punkten 1* (Investeringsplan för kommunikationsverken m. m.) beträffande *minskning av medelsanvisningen* av herrar Lothigius (m) och Clarkson (m) som anser att

dels det avsnitt i utskottets yttrande på s. 3 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "i fråga" bort ha följande lydelse:

I likhet med motionärerna finner utskottet den av regeringen vid anslagsberäkningen föreslagna marginalen om tio procent från budgettekniska synpunkter vara olämplig. Därest utvecklingen motiverar särskilda anslag för att stimulera sysselsättningen vid vikande konjunkturen eller eljest ett trängande anslagsbehov uppstår bör detta i stället tillgodoses genom förslag på tilläggsstat, varigenom riksdagen får möjligheter att i sedvanlig ordning pröva de ifrågasatta anslagens behövlighet. På sålunda anförda skäl tillstyrker utskottet motionärernas yrkande om en sammanlagd minskning med 171 milj. kr. av anslagen under här ifrågavarande fonder.

dels utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

att riksdagen med bifall till motionen 1975: 585 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört beträffande investeringsplan för kommunikationsverken m. m.

2. vid *punkten 4* (Statens järnvägars anslagsbehov) beträffande *anslagsfrågan* av herrar Sven Gustafson i Göteborg (fp), Dahlgren (c), Persson i Heden (c), Håkansson i Rönneberga (c), Stjernström (c) och fru Swartz (fp) som anser att

dels det avsnitt i utskottets yttrande på s. 12 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "särskilt uttalande" bort ha följande lydelse:

I sina petita framhåller SJ att det från samhällsekonomisk synpunkt är väsentligt att de tekniska utvecklingsmöjligheterna inom den spårbundna trafiken kan utnyttjas. Genom att investeringsanslagen under senare år minskat — räknat i fast penningvärde — har betydande eftersläpningar uppstått t. o. m. i fråga om de investeringar som syftar till att uppehålla den hittillsvarande standarden.

Sålunda har SJ tvingats att behålla äldre starkt förslitna lok med otillfredsställande prestanda. Omfattande behov av godsvagnar och personvagnar av olika slag — såväl konventionella vagnar som ligg- och sov- vagnar — föreligger. Banunderhållet är på många sträckor eftersatt, och kraven på förbättring av järnvägens standard, inte minst från säkerhetssynpunkt, är stora. Även i andra avseenden finns stora behov i fråga om de fasta investeringarna.

Inte minst viktigt är det att en upprustning sker på vissa bansträckor i Norrland och att inlandsbanan får en tillfredsställande trafikförsörjning.

Förra årets riksdag ökade det av regeringen föreslagna investeringsbeloppet med 30 milj. kr. Det möjliggjorde bl. a. en satsning på anskaffande av nya motorvagnar — ett område där det finns ett mycket stort behov och där inga medel varit tillgängliga under senare år.

Som SJ framhåller är det också viktigt att de tekniska utvecklingsmöjligheterna inom den spårbundna trafiken kan utnyttjas. Detta innebär bl. a. att SJ bör satsa på snabbtåg. Detta kommer att kräva omfattande investeringar — delvis av engångskaraktär. För att investeringar av detta slag inte skall inkräkta på möjligheterna att förbättra den övriga tågtrafiken har i motionen 569 föreslagits att man bör överväga en extraordinär investering med hjälp av de internationella finansieringsregler som existerar, t. ex. genom det europeiska finansieringsbolag för järnvägsinvesteringar, EUROFIMA, där Sverige är medlem. Utskottet förutsätter att dessa möjligheter tillvaratas och att förslag kommer att framläggas av SJ och regeringen och finner därför för dagen inte någon särskild åtgärd från riksdagens sida erforderlig.

I syfte att ge SJ möjlighet att redan nu planera för en ökning av investeringarna anser utskottet att riksdagen skall anvisa ytterligare 40 milj. kr. till investeringar utöver regeringens förslag. Detta belopp är på intet sätt tillräckligt för det verkliga behovet och därför bör — om samsättningspolitiska eller andra skäl så motiverar — utöver den konjunkturreserv på tio procent som inräknats i kollektivanslaget till SJ också utnyttjas de möjligheter som riksdagens beslut med anledning av regeringsförslaget om en finansfullmakt möjliggör.

Huvudparten av den föreslagna anslagsökningen bör utnyttjas för anskaffning av rullande materiel. I övrigt bör medlen kunna användas för fasta anläggningar av den art som angivits i motionen 569. Den närmare fördelningen på olika objektgrupper bör dock ankomma på regeringen eller — efter dess bemyndigande — SJ att fastställa.

dels utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. i anledning av regeringens förslag och motionen 1975: 217 samt med bifall till motionen 1975: 569, yrkandet 4, till *Järnvägar m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisar ett investeringsanslag av 528 700 000 kr.,

3. vid *punkten* 4 (Statens järnvägars anslagsbehov) beträffande *motiveringen* för utskottets ställningstagande i *anslagsfrågan* av herrar Lothigius och Clarkson (båda m) som anser att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 12 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "samband begärt" bort ha följande lydelse:

Utskottet har vid sin prövning av anslagsfrågan funnit sig böra biträda regeringens förslag och avstyrker följaktligen motionärernas yrkande i denna del. Av samsättningspolitiska eller andra skäl kan dock

en höjning av investeringarna för här ifrågavarande ändamål under budgetåret visa sig önskvärd eller erforderlig. Om så skulle bli fallet förutsätter utskottet — i överensstämmelse med ställningstagandet i den vid detta betänkande fogade och med 1 betecknade reservationen rörande den tioprocentiga anslagsmarginalen på anslagen till kommunikationsverkens fonder — att härför erforderliga medel äskas på tilläggsstat. Härigenom får riksdagen också möjlighet att i sedvanlig ordning pröva frågan om anslagets behövlighet.